

Energia alternativa... o trampa envernissada d'alternativa? Quina relació hi ha entre l'expansió dels agrocombustibles, la pujada del preu dels aliments i la crisi alimentària mundial? El debat és servit

Solidaris

Text: **Miquel Àngel Maria**
Fotos: **Intermón, Greenpeace, M.A. Maria**

PALMA Quan a final de la dècada dels noranta es va començar a plantejar seriosament l'horitzó finit del petroli com a principal font d'energia, a més de les energies netes renovables (solar i eòlica, fonamentalment), que ja tenien una certa implantació, van entrar en escena uns nous protagonistes que es presentaven com el substitut directe del petroli: els agrocombustibles. La principal virtut que presentaven era que no requerien la substitució de les màquines que funcionen amb petroli, i que es podien produir, no només extreure: l'únic

≡ **La producció de combustibles elaborats a partir de vegetals s'ha estès arreu del planeta**

≡ **Les crítiques cap a la nova font d'energia han augmentat al mateix ritme que la seva extensió**

que calia era passar de l'or negre a l'or verd. Canviar el petroli, combustible fòssil finit i altament contaminant, principal emissor de CO₂ a l'atmosfera, per una nova generació de combustibles verds, produïts a partir de diversos cereals i plantes oleaginoses. Una dècada més tard, la producció d'agrocombustibles s'ha estès a tot el món a un ritme vertiginós. La Unió Europea s'ha fixat com a objectiu per a l'any 2020 que el 10% del combustible utilitzat per al transport haurà de ser de producció agrícola. Però si fa uns anys els detractors d'aquesta

nova font energètica eren una petita minoria, a mesura que ha crescut la seva producció en àmbit mundial també s'han incrementat les veus crítiques. Ens trobam realment davant d'una alternativa al petroli o és aquest un camí equivocat?

El Fons Menorquí de Cooperació dedica enguany les seves XI Jornades (27 de setembre i 4 d'octubre) a aprofundir aquest debat, amb la intenció de posar damunt la taula tots els interrogants que s'hi plantegen: l'oportunitat energètica, la lluita contra el canvi climàtic, les polítiques públiques internacionals, les estratègies de les grans transnacionals de l'energia, l'impacte sobre els territoris i comunitats productors de les llavors i els fruits destinats a la producció de combustible vegetal... Els experts convidats a les jornades del Fons Menorquí ens han ajudat a posar una mica de llum sobre aquest debat. •

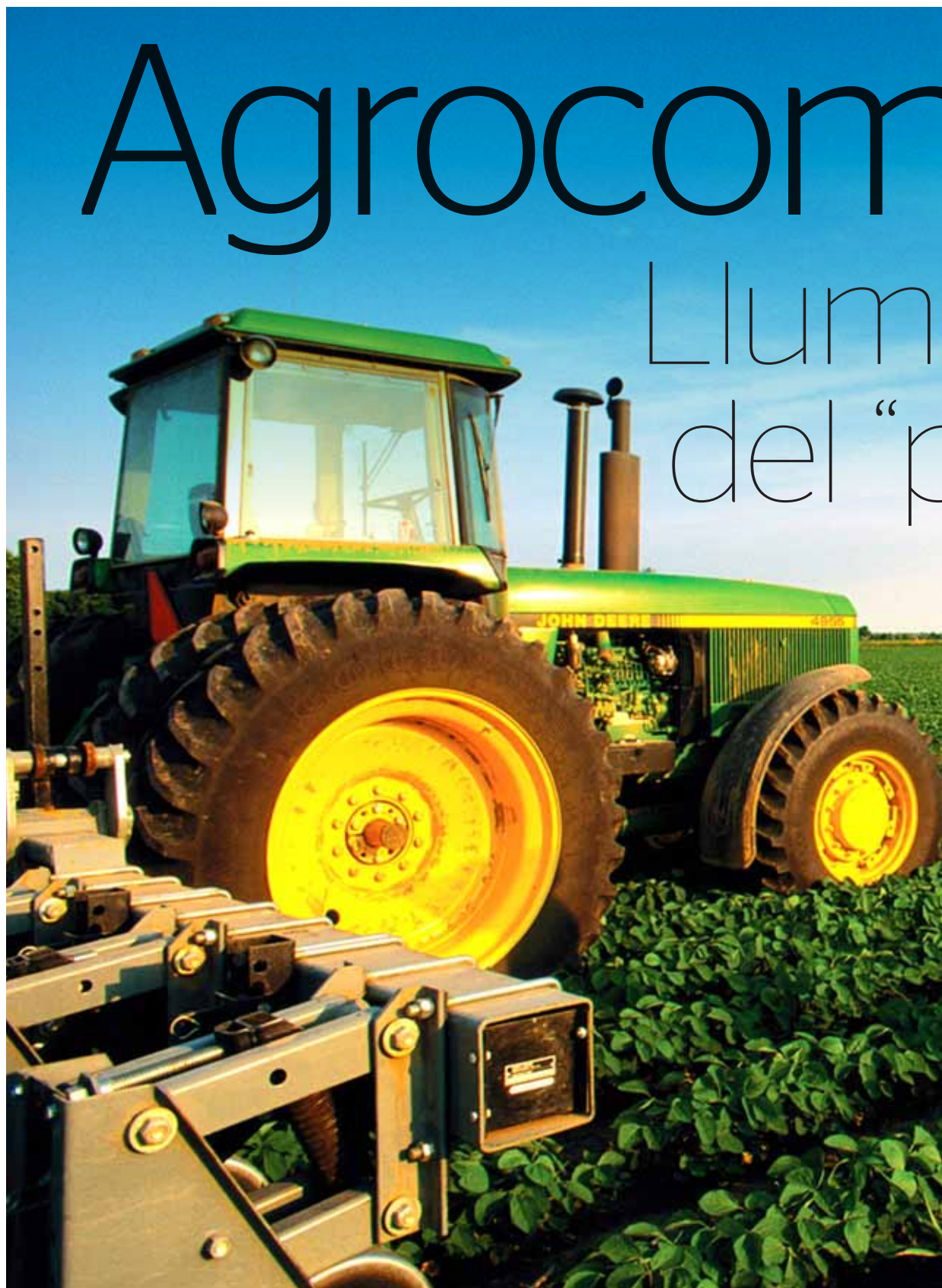
AGROCOMBUSTIBLES

Què són?

Són totes aquelles substàncies elaborades a partir de matèries orgàniques produïdes al camp, mitjançant l'agricultura, destinades a la fabricació de combustibles.

Els dos tipus principals d'agrocombustible que es produeixen actualment són el **biodièsel**, substituït del gasoil, produït a partir de llavors oleaginoses (soja, colza, oli de palma africana, girasol), i el bioetanol, produït per fermentació i destil·lació de plantes riques en sucre (canya de sucre, remolatxa, cereals, etc.). •

Oportunitat o amenaça?

PALMA "Estam en un context de crisi múltiple i diversa, no hi podem posar una sola etiqueta", emfatitza Alejandro Jurado, investigador de la Universitat Autònoma de Barcelona. "És una crisi econòmica, ambiental, energètica, financera, alimentària... En definitiva, el que està en crisi és el nostre paradigma de desenvolupament humà. És impossible sostenir un model de

societat de consum que genera desigualtats insuportables a escala planetària, que no reconeix els límits dels fluxos de materials i energia".

Des d'aquesta perspectiva, el debat sobre els agrocombustibles no es pot plantejar aïlladament. És necessari afrontar-lo en connexió directa amb tots els altres elements de la crisi. El repte és canviar el model global

Mobilització de petits productors argentins de l'agricultura extensiva de les empreses transnacionals.

Combustibles s i ombres petroli verd

de soja (març 2008) enfonsats per la pressió de nacionals.

de producció de matèries primeres, inclosos els aliments, i reduir el consum energètic a escala global. Cap a on? Jurado, Galán i Garcia apunten algunes pistes: la producció en cicle tancat (zero residus), la química neta, l'autoabastiment d'energia i aliments, el desenvolupament amb equitat, la substitució de la matriu energètica per energies renovables, la dinamització de les economies locals, el canvi de les pautes de consum...

Ni bons ni dolents

Però, i mentrestant, què cal fer amb els agrocombustibles? Per Maria Hidalgo, del departament de campanyes i estudis d'Intermón-Oxfam, els agrocombustibles no són bons ni dolents per

ells mateixos: depèn de com es produeixin i de l'ús que se'n faci. El que resulta nociu és produir-los amb el model agroindustrial actual, per la terrible petjada ecològica que impliquen i l'impacte social sobre els països del sud. Caldria promoure les condicions socials i ambientals que permetin l'ús d'agrocombustibles que redueixin efectivament les emissions de gasos a l'atmosfera, ofereixin oportunitats de desenvolupament rural i permetin als països productors desenvolupar una tecnologia que els ajudi a reduir la dependència del petroli. Així, els agrocombustibles continuaran sense ser la panacea, però hauran deixat de ser una gran amenaça afegida als riscos que pateixen les persones més pobres. •

Crisi ambiental, energètica i alimentària

PALMA Per Alejandro Jurado, investigador de l'Institut de Govern i polítiques públiques de la UAB i col·laborador de l'Observatori del Deute en la Globalització (ODG), "és important tenir en compte que per produir aquestes matèries primeres, sota el model actual d'agricultura industrial, és necessari disposar de grans quantitats d'energia procedent de combustibles fòssils, d'aigua i de terra agrícola, tres elements cada cop més escassos". Jurado i Elena Galán, investigadora de la UAB i membre del grup de Bionegocis, consideren que la substitució de conreus destinats a l'alimentació per altres destinats a la produc-

ció d'energia a gran escala pot tenir conseqüències catastròfiques, com el fet de posar en risc la sobirania alimentària de milions de persones a països del sud. Elena Galán explica que, a més, "la deforestació i la substitució de conreus tradicionals diversificats per grans extensions de monocultiu destinat a la producció d'agrocombustibles no sols no redueix l'emissió de gasos d'efecte hivernacle, sinó que fins i tot l'incrementa. Així mateix, la producció d'agrocombustibles intensifica el model agroindustrial i requereix un canvi d'ús del sòl, amb perjudici dels petits productors i dels agricultors tradicionals". •

Alejandro Jurado.

Elena Galán.

Són els agrocombustibles els causants de la pujada dels preus dels aliments?

PALMA Ferran Garcia, de Veterinaris sense Fronteres, assegura que el problema ve de més enre. "A Paraguai, per exemple, ja fa anys que els conreus tradicionals estan sent substituïts per grans extensions de soja produïda amb el model agroindustrial, per part de grans corporacions transnacionals; les enormes extensions sembrades quasi no necessiten mà d'obra i els habitants d'aquestes regions són forçats a desplaçar-se cap a la perifèria de les ciutats. Les enormes produccions que s'extreuen d'aquestes terres són, directament, matèria d'especulació financera. En tot cas, la producció d'agrocombustibles ha pogut reforçar aquesta dinàmica, però el problema és anterior". Ferran Garcia adverteix que el que ara succeeix és un canvi de destí: plantacions que abans es destinaven a alimentació ara es destinen a la producció d'agrocombustibles, però insis-

Ferran Garcia.

teix que és el model d'agricultura extensiva, monoproducció i mecanitzada, en mans d'unes poques empreses transnacionals, la causa principal de l'especulació financera sobre els productes agraris, amb la conseqüència, en un context de crisi com el que estam vivint, de la pujada del preu dels aliments. •